

doi:10.15421/171618

УДК 7.072.2(477-25)

Діяльність Кабінету українського мистецтва Всеукраїнської академії наук

М. Л. СІЧКА

Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна

Авторське резюме

Стаття присвячена дослідженню організації Кабінету українського мистецтва у Всеукраїнській академії наук (ВУАН). Висвітлюється внесок О. П. Новицького та мистецтвознавців Києва у формування структурних підрозділів з вивчення історії мистецтва в межах ВУАН і консолідації вчених навколо Кабінету та кафедри українського мистецтва на початку 1920 рр. Визначено місце Кабінету українського мистецтва у структурі ВУАН і його зв'язок з Секцією мистецтв Українського наукового товариства у Києві (УНТ). Простежено за етапами діяльності Кабінету та формування його збірки науково-дослідних матеріалів. Розглянуто проблему датування початку роботи Кабінету та його зв'язку з кафедрою українського мистецтва ВУАН. Охарактеризовано діяльність структурних підрозділів Кабінету: Золотарської комісії, гуртка «Studio», Музею українських діячів і Театрального музею. Досліджено основні напрями роботи мистецтвознавців Києва у Кабінеті. Проаналізовано внесок співробітників Кабінету у розвиток мистецтвознавчої науки. Зосереджено увагу на роботі Кабінету по підготовці молодих науковців з галузі мистецтвознавства в Києві. З'ясовано вплив радянської влади на роботу Кабінету.

Ключові слова: Кабінет українського мистецтва; історія українського мистецтвознавства; кафедра українського мистецтва; київські мистецтвознавці; О. П. Новицький

The activity of the Cabinet of Ukrainian Art History of the All-Ukrainian Academy of Sciences

M.L. SICHKA

Borys Grinchenko Kyiv university, Kyiv, Ukraine

Abstract

The article investigates development of the Cabinet of Ukrainian Art History in the All-Ukrainian Academy of Sciences (VUAN). The article highlights the contribution of O. P. Novytskyi and art-historians of Kyiv in the structural formation of VUAN's units for art history study. This article particularly focuses on the consolidation of scientists around the Cabinet and the Chair of Ukrainian art in the early 1920s. Consequently, established place of the Cabinet of Ukrainian Art History in VUAN's structure and its links with the arts section of Ukrainian Scientific Society in Kyiv (USS). Followed the stages of the Cabinet development and formation of its collection of scientific materials. As a result, studied that throughout its existence, the Cabinet had the following stages: 1) 1922-1924 – O. P. Novytskyi works in the Chair of the Ukrainian art in conjunction with Arts section former USS; 2) 1924-1929 – establishing of the Cabinet of Ukrainian Art History and formation of its subdivisions; 3) 1930-1933 – reorganization; 4) 1933-1934 – new wave of repression and suppression of the Cabinet after O. P. Novytskyi's death.

In article studied problem of dating of the beginning of the Cabinet and its liaison with the Chair of Ukrainian art of VUAN. Considered activity of structural subdivisions of the Cabinet: the Jewellery Commission, the group «Studio», the Museum of Ukrainian leaders and the Theatre Museum. The research highlights basic directions of studying art history in the Cabinet of Ukrainian Art History. Researched contribution of staff of the Cabinet to the development of scientific direction. The emphasis made on the contribution of the Cabinet in the training of young scientists in the field of Arts History in Kyiv. Moreover, considered influence of Soviet Government in to the work of the Cabinet.

As a result of this research it was recognized that Cabinet besides collecting the materials was study and developed issues of the history of Ukrainian art «from ancient times to the present», including Shevchenko as an artist, history of architecture and music. Moreover, members of Cabinet prepared materials for encyclopedias, and dictionaries of Ukrainian art History, involved in the museum activity in Kyiv and Moscow, popularized Ukrainian art.

Keywords: Cabinet of Ukrainian Art History; history of the Ukrainian Art History; the Chair of Ukrainian Art; art-historians of Kyiv; O. P. Novytskyi

Деятельность Кабинета украинского искусства Всеукраинской академии наук

М. Л. СИЧКА

Киевский университет имени Бориса Гринченко, г. Киев, Украина

Авторское резюме

Статья посвящена исследованию организации Кабинета украинского искусства Всеукраинской академии наук (ВУАН). В статье освещается вклад А. П. Новицкого и искусствоведов Киева в формирование структурных подразделений по изучению истории искусства в пределах ВУАН и консолидации ученых вокруг Кабинета и кафедры украинского искусства в начале 1920 гг. Установлено место Кабинета украинского искусства в структуре ВУАН и его связь с секцией искусств Украинского научного общества в Киеве (УНТ). Прослежены этапы деятельности Кабинета и формирования его собрания научных материалов. Рассмотрена проблема датировки начала работы Кабинета и его связи с кафедрой украинского искусства ВУАН. Охарактеризована деятельность структурных подразделений Кабинета: Золотарской комиссии, кружка «Studio», Музея украинских деятелей и Театрального музея. Исследованы основные направления работы искусствоведов Киева в Кабинете. Проанализирован вклад сотрудников Кабинета в развитие научного направления. Сосредоточено внимание на вкладе Кабинета в подготовку молодых ученых в области искусствоведения в Киеве. Выявлено влияние советской власти на работу Кабинета.

Ключевые слова: Кабинет украинского искусства; история украинского искусствоведения; кафедра украинского искусства; киевские искусствоведы; А. П. Новицкий

Постановка проблеми. Заснування у 1918 р. Української академії наук (з 1921 р. – Всеукраїнської академії наук) дало поштовх для розвитку мистецтвознавчих досліджень в Україні. У 1921 р. по кафедрі історії світового мистецтва I відділу було обрано академіком Ф. І. Шміта, який 11 травня 1922 р. на засіданні I відділу рекомендував на посаду академіка професора Феодосійського інституту народної освіти та завідувача Феодосійського археологічного музею О. П. Новицького. Вже 26 червня 1922 р. О. П. Новицького було затверджено як штатного дійсного академіка по кафедрі українського мистецтва [22, с. 470, 487]. Проте кафедри не були структурними одиницями ВУАН, а означали лише «галузь науки, спеціальність, по якій обирались академіки» [30, с. 111]. Тому для роботи з певного наукового напрямку академіки організували та очолювали комісії, комітети і кабінети. В останніх була можливість не лише організувати колективну роботу за науковими дисциплінами, але й зібрати наукові матеріали. Відповідно кабінети часто перетворювались на музеї або мали при собі велику збірку архівних, етнографічних, мистецьких та інших матеріалів. Серед таких кабінетів ВУАН були Кабінет антропології та етнології ім. Ф. Вовка, Кабінет примітивної культури, Кабінет всесвітнього мистецтва, Кабінет дитячої творчості та Кабінет українського мистецтва тощо. Їх робота мала велике значення для розвитку наукових галузей та формувала збірки, які зараз входять до національних та університетських музеїв, тому заслуговує на окреме дослідження.

Аналіз досліджень і публікацій. Організації та діяльності мистецтвознавчих кабінетів при ВУАН приділяється увага у контексті розвідок з історії Академії. Докладно ж розглянуто лише роботу музеїв при Кабінеті українського мистецтва [3; 5; 6; 7; 10] та Кабінету

всесвітнього мистецтва у контексті роботи відповідної кафедри ВУАН [31]. Також внесок окремих співробітників у розвиток наукового напрямку відображено у біографічних дослідженнях [1; 2; 8; 9]. Тим не менш, бракує всестороннього дослідження роботи мистецтвознавчих кабінетів при ВУАН. Тому метою статті є висвітлення діяльності Кабінету українського мистецтва ВУАН.

Виклад основного матеріалу. Точної дати початку роботи Кабінету не з'ясовано – у документах вказуються навіть різні роки його заснування. Вперше він згадується у звіті Історико-філологічного відділу ВУАН за 1924 р., як установа заснована саме у цей рік [13, арк. 1; 23, с. 94]. Проте у планах та звітах пізніших років, де діяльність Кабінету розглядається нерозривно з історією кафедри українського мистецтва, зустрічається 1922 р. [18, арк. 2; 21, арк. 37], тобто історія Кабінету рахується від початку роботи О. П. Новицького у ВУАН. Говорячи про роботу кафедри українського мистецтва 1922-1924 рр. варто брати до уваги місце роботи академіка.

Коли О.П. Новицький приїхав до Києва 12 вересня 1922 р. [4, с. 28], він в'їхав у службову квартиру за адресою: вул. Жертв Революції, 23 (до 1919 р. – вул. Трьохсвятительська, 23; тепер – вул. Десятинна, 9). Цей будинок колись належав В. Ф. Смиренку і був заповітом переданий Українському науковому товариству у Києві (УНТ), а після приєднання до Академії товариства 30 травня 1921 р. – перейшов у власність ВУАН [25, с. 357-358]. Крім приміщення, ВУАН поповнилась новими співробітниками та структурними підрозділами (зокрема секціями археології та мистецтва), а також отримала чимале майно УНТ. В цьому приміщенні на першому поверсі розташовувався «невеличкий музей» УНТ, збірка відділу українських діячів Музею УНТ.

До роботи секцій колишнього УНТ академік долучився відразу після переїзду – вже 9 жовтня 1922 р. його одногосно обрали головою секції мистецтв. Секція мистецтв проводила свої засідання спільно з секцією археології та співпрацюючи з Археологічним комітетом ВУАН (до складу якого О. П. Новицький увійшов 1 жовтня 1922 р. [22, с. 337, 489-490]) у звичному для себе приміщенні у симиренківському будинку. Ймовірно, це служило ще однією причиною, чому 1922 р. зазначався як рік заснування Кабінету.

Таким чином, О. П. Новицький працював у приміщенні, в якому розташовувався, як це зазначається в документах, Кабінет українського мистецтва та формував його збірки і структурні підрозділи за два роки до офіційного його заснування.

Крім того, О. П. Новицький називав Кабінет українського мистецтва – «академічним кабінетом» [19, арк. 1], оскільки він працював при ньому довгий час без штатних співробітників. Також він не раз наголошував у звітах, що Кабінет виконує завдання кафедри, яке ВУАН визначила ще у своїй «Пояснюючій записці до законопроекту про заснування Академії Наук у Києві»: «вивчення та дослідження пам'яток українського мистецтва» [22, с. 123; 13, арк. 1]. Нерозривність кафедри українського мистецтва та Кабінету українського мистецтва у свідомості її співробітників підкреслює і те, що у деяких звітах під заголовком зазначається «катедра», а мова йде про діяльність підрозділів Кабінету [23, с. 219-222].

Врешті у Кабінеті з лютого 1924 р., після закінчення Київського археологічного інституту (КАІ), як нештатний співробітник почала працювати мистецтвознавець і етнограф Н. А. Коцюбинська.

Незважаючи на те, що до 1924 р. діяльність Кабінету українського мистецтва асоціюється лише з роботою академіка О. П. Новицького по кафедрі українського мистецтва, вона мала різносторонній характер та залучала до роботи багатьох членів колишнього УНТ і нештатних співробітників ВУАН. Кабінет українського мистецтва вів свою роботу у кількох напрямках: дослідження та охорона пам'яток мистецтва, видання наукових та довідникових праць, а також підготовки молодих науковців.

За весь час роботи Кабінет мав при собі такі структурні підрозділи для дослідження та збереження пам'яток мистецтва та культури: Золотарську комісію, Музей українських діячів, Театральний музей, гурток «Studio».

Також у його приміщенні проводились засідання не лише секцій мистецтв та археології колишнього УНТ, Археологічного комітету (пізніше – ВУАК), але і секції українського мистецтва Науково-дослідної кафедри мистецтвознавства Вищого (з 1926 р. – Київського)

інституту народної освіти; відбувались семінари та відкриті лекції тощо.

Однією з перших робіт Кабінету стало перевезення, а пізніше впорядкування та розподіл по установах збірки, збірки ленінградського мистецтвознавця та колекціонера В. О. Щавинського [6, с. 94; 11, арк. 1]. Книги з мистецтва було залишено при Кабінеті, а «всі картини закордонних майстрів, збірку фотографічних та інших знімків з картин і каталоги аукціонів передано до Музею Мистецтв при УАН» [15, арк. 21].

Першим підрозділом Кабінету українського мистецтва тимчасово стала «Золотарська комісія», яка згадується у звіті Кабінету за 1925 р. [23, с. 170]. Комісію було створено 22 жовтня 1922 р. [22, с. 422], а 24 жовтня 1922 р. затверджено Спільним зібранням ВУАН як Комісію ВУАН для вивчення коштовностей, що були вилучені із церков та молитовних будинків¹. Вона мала змогу досліджувати зразки ювелірного мистецтва України, які до 1922 р. знаходились в монастирських і церковних ризницях по всіх теренах України. Частина вилучених цінностей було передано в місцеві музеї, але більш ніж 3 тисячі предметів вміщено в Перший державний музей² у Києві. Для вивчення цієї колекції 1923 р. було організовано Комісію очолювану О. П. Новицьким (голова) та у складі з М. Ф. Біляшівським, Д. М. Щербаківським, А. Ф. Середою, Ф. Л. Ернстом і Ю. Ф. Красицьким. Вже 1926 р. Комісія перейшла до складу ВУАК, але невдовзі через смерть М. Ф. Біляшівського у 1926 р. та трагічну загибель Д. М. Щербаківського у 1927 р. (основних дослідників збірки) комісія припинила свою роботу [26, с. 4].

Іншою установою, яка утворилась у результаті об'єднання УНТ з Академією, був Музей українських діячів. Його було створено з відділу українських діячів УНТ і передано у відання Кафедри українського мистецтва [3, с. 123-124]. Спільне зібрання ВУАН 11 лютого 1924 р. доручило Історико-філологічному відділу обрати директора [23, с. 553-554] і з березня 1924 р. ним став О. П. Новицький [3, с. 124; 5, с. 150].

Через обмежені фінансові можливості протягом 1924 р. музей в основному проводив інвентаризацію свого майна (яке на той момент налічувало 2224 експонати) після чого приступив до систематизації матеріалу та складання карткового каталогу [23, с. 170]. З осені 1926 р. до роботи у музеї приєдналась Є. Я. Рудинська, як нештатний співробітник, яка також виконувала обов'язки консерватора. Загалом музей мав одного штатного співробітника, двох нештатних постійних і 10 непостійних співробітників [3, с. 125].

У музеї зберігались колекції І. Нечуя-Левицького, М. В. Лисенка, М. Ф. Біляшівського, Б. Д. і М. М. Грінченків, П. О. і О. М. Кулішів,

Лесі Українки, Г. І. Нарбути, Г. Г. Павлуцького, Т. Г. Шевченка та ін. Оскільки на придбання речей кошти майже не виділялись, музей здебільшого поповнювався шляхом пожертв та експедицій.

У 1930 р. в музеї діяли три відділи (наукоточних та гуманітарних, мистецтва, діячів революції) та планувалось створити ще відділ науки та мистецтва національних меншин. Водночас музей зміг відкрити постійно діючу експозицію. Але вже 10 січня 1934 р її було закрито у зв'язку зі зміною призначення приміщення [3, с. 128-130].

Також при Кабінеті українського мистецтва працював Український театральний музей, який було засновано 30 січня 1923 р. з колекції мистецького об'єднання «Березиль», а в жовтні 1926 р. – передано ВУАН. На консерватора музею Історико-філологічний відділ призначив наукового співробітника П. І. Рудіна. Проте на час заснування музею не мав ні штатних співробітників, ні приміщення для експозиції. Тому його діяльність зводилась до збирання нових матеріалів, здебільшого у формі листів (зокрема збірки листів М. Л. Кропивницького), рукописів, фотографій, афіш і т.ін. [23, с. 244]. Свою повноцінну роботу музей розпочав лише після надання йому приміщення на території Києво-Печерської лаври.

У 1926 р. при Кабінеті українського мистецтва О. П. Новицький, «щоб мати можливість підготовлювати молодь до аспірантури», зібрав та очолив гурток молодих науковців з 14 осіб [13, арк. 1]. 14 січня 1926 р. гурток було затверджено під назвою «Studio» [15, арк. 17].

За статутом, ухваленим 20 січня 1926 р. [28, арк. 1], гурток складався з фундаторів і поповнювався дійсними членами або почесними членами, які обирались кваліфікованою більшістю дійсних членів та затверджувались завідувачем Кабінету (О. П. Новицьким) [17, арк. 1]. При вступі до гуртка кожен член повинен був подати своє *curriculum vitae*³, яке зачитувалось на засіданні гуртка, після чого кандидат затверджувався [28, арк. 2]. У статуті підкреслюється обов'язкова умова активної участі всіх членів у роботі гуртка і зазначається, що член, який «протягом року не виявив своєї діяльності, *eo ipso*⁴ вибуває з гуртка» [17, арк. 1]. За час існування гуртка дійсними членами були: 1) К. І. Білоцерківська, 2) М.В. Венгржановська, 3) Н. С. Венгржановська, 4) М. І. Вязьмітіна, 5) Н. В. Геппенер (за чоловіком Лінка), 6) А. В. Іванова-Артюхова, 7) Н. А. Коцюбинська, 8) П. А. Кульженко (дівооче прізвище Голубкова), 9) Т. А. Мішківська, 10) Л. Д. Мулявка, 11) Г. В. Мороз, 12) М. О. Новицька, 13) О. Т. Сафонова, 14) Є.Ю. Спаська.

Почесних членів було обрано пленумом гуртка 20 січня 1926 р. Ними стали: Д. М. Щербаківський, Ф. Л. Ернст та В. М. Зуммер

[28, арк. 1]. Почесні члени були вчителями-лекторами і фактично здійснювали наукове керівництво роботою молодих науковців.

Гуртківці для своїх досліджень користувались матеріалами з приміщення Кабінету та Музеїв при ньому, а також Музею мистецтв ВУАН та Всеукраїнського історичного музею ім. Т. Шевченка. Крім того, своєю роботою вони поповнювали Кабінет, адже згідно зі статутом гуртка всі доповіді, конспекти та інші матеріали гуртка мали залишатись у Кабінеті [17, арк. 1].

Гурток влаштовував засідання та лекції з історії та теорії мистецтва, організовував екскурсії, брав участь в археологічних розкопках, тощо. Члени гуртка продовжили співпрацювати з Кабінетом навіть після того як гурток було розформовано у 1927 р.

Протягом 1926-1927 рр. Н. А. Коцюбинська та члени колишнього гуртка «Studio» працювали над складанням мап художньої промисловості та визначенням виробничих осередків народного мистецтва, збирали матеріали з термінології виробництва та елементів народного орнаменту, досліджували народне мистецтво, їздили в експедиції: під час відрядження до Чернігова О. П. Новицький знайшов нові малюнки Т. Г. Шевченка і брав участь у перенесенні фрески XI ст. Св. Феки (Теклі) зі Спаського собору до Державного музею⁵; у Вінниці Н. А. Коцюбинська «обслідувала місцевий архів і музей з мистецького погляду»; М. О. Щепотьєва на Кам'янецьчині досліджувала хатні розписи та архітектуру (ці дослідження увійшли в основу її роботи «Розписи хат в с. Ходорівцях на Кам'янецьчині» [32]). У результаті цієї роботи колекція Кабінету за рік збільшилася на 171 експонат. Силами гуртківців мережа кореспондентів Кабінету у 1927 р. зростає до 138 осіб, до них розсилались орієнтаційні анкети та низка анкет з різних галузей народного мистецтва та з окремих наукових питань. На основі цих анкет було складено мапу художньої промисловості Поділля [23, с. 361].

Крім того, у 1927 р. О. П. Новицький працював над XII томом академічного видання творів Т. Г. Шевченка.

На початку 1930 р. до роботи Кабінету долучається Ф. Л. Ернст [24, с. 576]. Того ж року до Кабінету приєднуються музичний відділ та музикознавець А. М. Бабій [20, арк. 1].

Ф. Л. Ернст та О. П. Новицький почали підготовку довідкового видання з історії української архітектури «Енциклопедії української архітектури», яка мала стати довідковою книгою архітекторів, студентів архітектурних вищих навчальних закладів, тощо. У жовтні 1930 р. енциклопедія входить до «перспективного п'ятирічного плану» Кабінету українського мистецтва [24, с. 576]. До 1932 р. було закінчено збирання матеріалу для енциклопедії і вже складались окремі статті до неї. Матеріали до

енциклопедії збереглися у фонді О. П. Новицького в Інституті рукопису [27, с. 576-577]. Але у 1931 р. відбувається скорочення штату і співробітники Кабінету затверджуються лише як «т. в. о. наукового співробітника», а Н. А. Коцюбинська за ухвалою Президії відділу має закінчувати роботу по мапах вже не будучи співробітником.

У 1932 р. Ф. Л. Ернст у штаті зазначається як науковий співробітник по образотворчому мистецтву, а А. М. Бабій – по музиці. У своєму звіті з роботи Кабінету О. П. Новицький зазначає, що Ф. Л. Ернст почав роботу над «Словником діячів мистецтва на Україні» і визначає необхідність 8-10 років на підготовку цього словника. Фактично ж Ф. Л. Ернст працював над збиранням матеріалів до нього ще з 1919 р. у Комісії біографічного словника діячів України. Там він до 1932 р. вже мав напрацювання у понад 5 тис. карток [1, с. 68]. Можливо саме тому О. П. Новицький вносить такий масштабний проект до плану установи [16, арк. 1].

У 1933 р. почались звинувачення О. П. Новицького в газетах у націоналізмі [4, с. 33] та нова хвиля репресій. 23 жовтня 1933 р. було заарештовано Ф. Л. Ернста. 16 грудня 1933 р. наказом №104 Ф. Л. Ернст був звільнений, як класовий ворог, з роботи у ВУАН [14, арк. 7], а 29 травня 1934 р. засуджений трійкою при колегії ГПУ УСРР на 3 роки виправних трудових таборів. 28 жовтня 1942 р. після чергового арешту він був розстріляний.

18 жовтня 1934 р. заарештували Н. А. Коцюбинську, яка переслідувалась ДПУ ще з 1922 р. у справі Київської групи УПСР. Вперше її заарештовували ще у 1924 р., але тоді вона була звільнена під підписку про невиїзд завдяки численним клопотанням, у т.ч. й О. П. Новицького. Після нових чисток – 8 грудня 1937 р. її засудили до розстрілу і виконали вирок 11 грудня 1937 р. [29, с. 217]. Колишні члени гуртка, які на той момент працювали здебільшого по музеях, також були репресовані – звільнені з роботи із заборонаю працювати у наукових установах.

У О. П. Новицького погіршилося здоров'я, проте він продовжував працювати до самої смерті 24 вересня 1934 р., яка остаточно зупинила роботу Кабінету та дослідження по кафедрі українського мистецтва у ВУАН.

Останнього співробітника Кабінету А. М. Бабія було репресовано вже 1937 р. – його також звинуватили в українському націоналізмі та розстріляно.

Висновки. Таким чином, Кабінет україн-

ського мистецтва вів комплексні дослідження з історії українського мистецтва, виконуючи завдання кафедри ВУАН під керівництвом академіка О. П. Новицького. Протягом свого існування Кабінет мав такі етапи роботи: 1) 1922-1924 рр. – робота кафедри українського мистецтва спільно з секцією мистецтв колишнього УНТ у приміщенні симиренківського будинку; 2) 1924-1929 рр. заснування Кабінету та його робота з нештатними співробітниками та членами гуртка, приєднання Золотарської комісії, Музею українських діячів та Театрального музею; 3) 1930-1933 рр. – реорганізація та поява штатних співробітників у Кабінеті; 4) 1933-1934 рр. – нова хвиля репресій і припинення роботи Кабінету після смерті О. П. Новицького. Діяльність Кабінету забезпечувалась науковими матеріалами не лише самого Кабінету, але і його структурними підрозділами-музеями (Театральним та Музеєм українських діячів).

Його збірка поповнювалась як співробітниками, так і членами гуртка при Кабінеті. Крім збирання матеріалів, Кабінет розробляв питання з історії українського мистецтва «з найдавніших часів і до сучасності», зокрема з Шевченкознавства, історії архітектури та музики, готував до видання енциклопедії та словники, долучався до роботи музеїв Києва та Москви, популяризував українське мистецтво. Його співробітниками були підготовані мапи художньої промисловості, видано численні дослідження з українського мистецтва, зібрано великий архів з біографіями митців, анкетами, мистецьким та етнографічним матеріалом. Весь цей матеріал зараз зберігається в архівах (Інституті рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, Наукових архівних фондах рукописів і фонозаписів Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського НАН України) та музеях (Національному музеї українського народного декоративного мистецтва, Національному художньому музеї України, Національному музеї історії України) Києва і є великою джерельною базою для дослідження історії українського мистецтва.

Посилення ідеологічного та адміністративного тиску на початку 1930 рр. не дозволили вповні розгорнути, розпочату О. П. Новицьким, роботу з дослідження українського мистецтва. Підготовлені академіком кадри було розподілено по інших неакадемічних установах (здебільшого по музеях), частину з них пізніше було репресовано.

ПРИМІТКИ:

¹ Інші назви: Комісія для досліджування художніх цінностей, вилучених із церков і молитовних домів України; Комісія по розробці й дослідженню коштовностей, вилучених із церков та молитовних будинків.

² Так протягом 1919-1924 рр. називався Всеукраїнський історичний музей ім. Т. Шевченка, який у 1934 р. було розформовано на кілька музеїв, у т.ч. Національний художній музей України.

³ З лат. – життєпис, тобто резюме з описом професійних навиків.

⁴ З лат. – внаслідок цього.

⁵ Зараз – Чернігівський обласний історичний музей ім. В.В.Тарновського.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Білокінь С. І. В обороні української спадщини: Історик мистецтва Федір Ернст / С. І. Білокінь. – Київ: Інститут історії України НАН України, 2006. – 286 с.
2. Бонь О. І. «...Методологія в мене не відповідає сучасним вимогам, зато мої знання їм необхідні» / О. І. Бонь // Сумська старовина. – 2007. – №21–22. – С. 123–132.
3. Бонь О. І. Академік О. П. Новицький і Музей українських діячів науки та мистецтва / О. І. Бонь // Київська старовина. – 1999. – №6. – С. 123–132.
4. Бонь О. І. Академік Олександр Петрович Новицький: наукова та громадська діяльність / О. І. Бонь. – Київ: Рідний край, 2004. – 219 с.
5. Бонь О. І. Діяльність Музею українських діячів науки і мистецтва в умовах наростання тиску тоталітарного режиму у кін.1920 – 1930-х рр. / О. І. Бонь // Література та культура Полісся. – 2007. – Вип. 39–168 с. – С. 149–157.
6. Бонь О. І. Зусилля академічної громадськості по перевезенню в Україну колекцій П. П. Потоцького та В. О. Шавинського в 1920-х роках / О. І. Бонь // Сумська старовина. – 2008. – №24. – С. 91–97.
7. Бонь О. І. Координація Музеєм українських діячів науки і мистецтва меморіальної роботи місцевих музеїв у 20-х – 30-х роках / О. І. Бонь // Краєзнавство. – 2001. – №1–4. – С. 72–76.
8. Бонь О. І. Музейна діяльність академіка О. П. Новицького / О. І. Бонь // Історія України: Маловідомі імена. Події. Факти (зб.ст.). – К.: Рідний край, 1999. – В. 9. – С. 364–372.
9. Бонь О. І. Федір Ернст та його діяльність у мистецтвознавчих наукових осередках у 1920-1930 роках / О. І. Бонь // Краєзнавство. – 2012. – №3. – С. 161–169.
10. Іващук Л. А. Архівні фонди музейних установ гуманітарного циклу Всеукраїнської Академії Наук (1918–1934): монографія / Л. А. Іващук. – Київ: НАН України, 2012. – 352 с.
11. Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (ІР НБУВ), ф. І, спр. 26315, 15 арк.
12. ІР НБУВ, ф. І, спр. 26322, 11 арк.
13. ІР НБУВ, ф. Х, спр. 18693, 3 арк.
14. ІР НБУВ, ф. Х, спр. 12808 – 12809, арк. 7.
15. ІР НБУВ, ф. 279, спр. 9, 27 арк.
16. ІР НБУВ, ф. 279, спр. 850, 3 арк.
17. ІР НБУВ, ф. 279, спр. 858, 1 арк.
18. ІР НБУВ, ф. 279, спр. 870-872, 12 арк.
19. ІР НБУВ, ф. 279, спр. 876, 19 арк.
20. ІР НБУВ, ф. 279, спр. 881, 3 арк.
21. ІР НБУВ, ф. 279, спр. 907, 73 арк.
22. Історія Академії наук України. 1918–1923: Документи і матеріали / П. С. Сохань (відп. ред.), В. Г. Шмельов (ст. упоряд.). – Київ: Наукова думка, 1993. – 572 с.
23. Історія Національної академії наук України. 1924–1928: Документи і матеріали / О. С. Онищенко (відп. ред.), В. А. Кучмаренко (упоряд.). – Київ: НБУВ, 1998. – 762 с.
24. Історія Національної академії наук України. 1929–1933: Документи і матеріали / П. С. Сохань (відп. ред.), Т. В. Вересовська (упоряд.) та ін. – Київ: Українська книга, 1998. – 561 с.
25. Київ: Провідник / За ред. Ф. Л. Ернста. – Київ: ВУАН, 1931. – 739 с.
26. Коротке звідомлення ВУАН за 1926 рік (З каталогом звідомної виставки). – Київ: [б.в.], 1927. – 245 с.
27. Ляшко С. М. З історії української біографічної справи: біографічні довідкові і довідкові видання 1920-1930-х рр., які не побачили світу // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – 2013. – Вип. 37. – С. 568-601..
28. Наукові архівні фонди рукописів і фонозаписів Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського НАН України, ф. 43, спр. 316, 49 арк.
29. Падун-Лук'янова Л. Наталя Антонівна Коцюбинська / Л. Падун-Лук'янова // Зона. – 1997. – №12. – С. 165–217.
30. Рання історія Академії наук України: 1918–1921 / Ю. О. Храмов. – Київ: Манускрипт, 1993. – 245 с.
31. Ходак І. О. Кафедра всесвітнього мистецтва Всеукраїнської академії наук: інституції, персоналії, основні напрями досліджень / І. О. Ходак // Вісник ХДАДМ. – 2014. – №4-5. – С. 115–122.
32. Щепотьєва М.О. Розписи хат в с. Ходорівцях на Кам'янецьчин; // Збірник історично-філологічного відділу ВУАН. – К., 1928. – 30 с.

Стаття надійшла до редакції 23.05.2016

REFERENCES:

1. Bilokin', S. I., 2006. V oboroni ukrayins'koyi spadshchyny: Istoryk mystetstva Fedir Ernst [In defense of Ukrainian heritage, art historian Theodore Ernst]. Instytut istoriyi Ukrainy NAN Ukrainy, Kyiv: (in Ukrainian).
2. Bon', O. I., 2007. «...Metodolohiya v mene ne vidpovidaye suchasnym vymoham, zato moyi znannya yim ne-obkhdni» [«Methodology ... I did not meet modern requirements, zato my knowledge they need»]. Sums'ka starovyna 21–22, 123–132 (in Ukrainian).
3. Bon', O. I., 1999. Akademik O. P. Novyts'kyy i Muzei ukrayins'kykh diyachiv nauky ta mystetstva [Academician O. Novitsky and Ukrainian Museum of science and art.]. Kyivs'ka starovyna 6, 123–132 (in Ukrainian).
4. Bon', O. I., 2004. Akademik Oleksa Petrovych Novyts'kyy: naukova ta hromads'ka diyal'nist' [Academician Alexey Novitsky, scientific and social activities]. Ridnyy kray, Kyiv (in Ukrainian).
5. Bon', O. I., 2007. Diyal'nist' Muzeiu ukrayins'kykh diyachiv nauky i mystetstva v umovakh narostannya tysku totalitarnoho rezhymu u kin.1920 – 1930-kh rr. [The activities of the Museum of Ukrainian scientists and art in terms of pressure rise of the totalitarian regime in kin.1920 - 1930]. Literatura ta kul'tura Polissya 39, 149–157 (in Ukrainian).
6. Bon', O. I., Zusyllyia akademichnoyi hromads'kosti po perevezennyu v Ukrainu kolektsiy P. P. Potots'koho ta V. O. Shchavyns'koho v 1920-kh rokakh [The efforts of the academic community on transportation in Ukraine collection P. Potocki and VA Schavynskoho in 1920]. Sums'ka starovyna 24, 91–97 (in Ukrainian).
7. Bon', O. I., 2001. Koordynatsiya Muzeyem ukrayins'kykh diyachiv nauky i mystetstva memorial'noyi roboty mistsevykh muzeyiv u 20-kh – 30-kh rokakh [Coordination of the Museum of Ukrainian scientists and memorial art of local museums in the 20's - 30's]. Krayeznavstvo 1–4, 72–76 (in Ukrainian).
8. Bon', O. I., 1999. Muzeina diyal'nist' akademika O. P. Novyts'koho [Museum activities academician A.P. Nowicki]. Istoryia Ukrainy: Malovidomi imena. Podiyi. Fakty (zb.st.). Ridnyy kray, 9, 364–372. Kyiv (in Ukrainian).
9. Bon', O. I., 2012. Fedir Ernst ta yoho diyal'nist' u mystetstvoznavchykh naukovykh osередkakh u 1920-1930 rokakh [Theodore Ernst and his work of art in scientific centers in 1920-1930, respectively]. Krayeznavstvo 3, 161–169 (in Ukrainian).
10. Ivashchuk, L. A., 2012. Phivni fondy muzeynykh ustanov humanitarnoho tsykladu Vseukrayins'koyi Akademiyi Nauk (1918–1934): monohrafiya [Archival Funds museum institutions humanities Ukrainian Academy of Sciences (1918-1934): monograph]. NAN Ukrainy, Kyiv (in Ukrainian).
11. Instytut rukopysu Natsional'noyi biblioteky Ukrainy im. V. I. Vernads'koho (IR NBUV [Institute of Manuscripts of the National Library of Ukraine. Vernadsky (IP Vernadsky National Library)], [Institute of Manuscripts of the National Library of Ukraine. Vernadsky (IP Vernadsky National Library)], f. I, spr. 26315, 15 p.
12. IR NBUV [Institute of Manuscripts of the National Library of Ukraine. Vernadsky (IP Vernadsky National Library)], f. I, spr. 26322, 11 p. (in Ukrainian).
13. IR NBUV [Institute of Manuscripts of the National Library of Ukraine. Vernadsky (IP Vernadsky National Library)], f. Kh, spr. 18693, 3 p. (in Ukrainian).
14. IR NBUV [Institute of Manuscripts of the National Library of Ukraine. Vernadsky (IP Vernadsky National Library)], f. Kh, spr. 12808 – 12809, p. 7. (in Ukrainian).
15. IR NBUV [Institute of Manuscripts of the National Library of Ukraine. Vernadsky (IP Vernadsky National Library)], f. 279, spr. 9, 27 p. (in Ukrainian).
16. IR NBUV [Institute of Manuscripts of the National Library of Ukraine. Vernadsky (IP Vernadsky National Library)], f.279, spr. 850, 3 p. (in Ukrainian).
17. IR NBUV [Institute of Manuscripts of the National Library of Ukraine. Vernadsky (IP Vernadsky National Library)], f. 279. Spr. 858, 1 p. (in Ukrainian).
18. IR NBUV [Institute of Manuscripts of the National Library of Ukraine. Vernadsky (IP Vernadsky National Library)], f. 279, spr. 870-872, 12 p. (in Ukrainian).
19. IR NBUV [Institute of Manuscripts of the National Library of Ukraine. Vernadsky (IP Vernadsky National Library)], f. 279, spr. 876, 19 p. (in Ukrainian).
20. IR NBUV [Institute of Manuscripts of the National Library of Ukraine. Vernadsky (IP Vernadsky National Library)], f. 279, spr. 881, 3 p. (in Ukrainian).
21. IR NBUV [Institute of Manuscripts of the National Library of Ukraine. Vernadsky (IP Vernadsky National Library)], f. 279, spr. 907, 73 p. (in Ukrainian).
22. Istoryia Akademiyi nauk Ukrainy. 1918–1923: Dokumenty i materialy [History of the Academy of Sciences of Ukraine. 1918-1923: Documents and Materials]. 1993. Naukova dumka, Kyiv (in Ukrainian).
23. Istoryia Natsional'noyi akademiyi nauk Ukrainy. 1924–1928: Dokumenty i materialy [History of the National Academy of Sciences of Ukraine. 1924-1928: Documents and Materials]. 1998. Naukova dumka, Kyiv (in Ukrainian).
24. Istoryia Natsional'noyi akademiyi nauk Ukrainy. 1929–1933: Dokumenty i materialy [History of the National Academy of Sciences of Ukraine. 1929-1933: Documents and Materials]. 1998. Naukova dumka, Kyiv (in Ukrainian).
25. Kyiv: Providnyk [Kyiv: Explore]. 1931. VUAN, Kyiv (in Ukrainian).
26. Korotke zvidomlennya VUAK za 1926 rik (Z kataloghom zvidomnoyi vystavky) [Short zvidomlennya VUAK by 1926 (from the catalog of the exhibition zvidomnoyi)]. 1927. Kyiv (in Ukrainian).
27. Lyashko, S. M., 2013. Z istoriyi ukrayins'koyi bihrafichnoyi spravy: bihrafichni dovidkovi i dovidkovi vydannya 1920-1930-kh rr., yaki ne pobachyly svitu [History of Ukrainian biographical case: biographies and reference books 1920-1930's., Who had seen the world]. Naukovi pratsi Natsional'noyi biblioteky Ukrainy im-

eni V.I.Vernads'koho 37, 568-601. (in Ukrainian).

28. Naukovi phivni fondy rukopysiv i fonozapysiv Instytutu mystetstvoznavstva, fol'klorystyky ta etnolohiyi im. M. Ryl's'koho NAN Ukrayiny [Scientific manuscripts and archival records Phonorecordings Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology. M. Rila National Academy of Sciences of Ukraine]. f. 43, spr. 316, 49 p. (in Ukrainian).

29. Padun-Luk'yanova, L., 1997. Natalya Antonivna Kotsyubyns'ka [Natalia Antonovna Kotsyubynska]. Zona, 12, 165–217 (in Ukrainian).

30. Rannya istoriya Akademiyi nauk Ukrayiny: 1918–1921 [The early history of the Academy of Sciences of Ukraine: 1918-1921]. 1993. Manuskrypt. Kyiv (in Ukrainian).

31. Khodak, I. O., 2014. Kafedra vsesvitn'oho mystetstva Vseukrayins'koyi akademiyi nauk: instytutsiyi, personaliyi, osnovni napryamy doslidzhen' [Department of World Arts Ukrainian Academy of Sciences, institutions, personalities, main directions of research]. Visnyk KhDADM 4-5, 115–122 (in Ukrainian).

32. Shchepot'yeva, M.O., 1928. Rozpysy khat v s. Khodorivtsyakh na Kam'yanechchyn [Paintings of houses in the village. Hodorivtsyah on Kamenechchyn]. Zbirnyk istorychno-filolohichnoho viddilu VUAN. Kyiv (in Ukrainian).

Січка Марія Львівна – методист

Київський університет імені Бориса Грінченка

Адреса: 04053, м. Київ, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2

Sichka Mariya L. – methodist

Borys Grinchenko Kyiv university

Address: 18/2, Bulvarno-Kudriavska Str., Kyiv, 04053, Ukraine

E-mail: mariasana9@gmail.com

Сичка Марія Львівна - методист

Київський університет імені Бориса Грінченка

Адрес: 04053, г. Киев, ул. Бульварно-Кудрявская, 18/2